

KURAN'DA SUÇ VE GÜNAH AYRIMI

Hakan Şahin

Kuran'ı Kerim'de yasaklanan fiiller, hukuki sonucu bakımından ikiye ayrılır. Birinci grupta cinayet, hırsızlık, sahtekârlık, gasp, vb. gibi bireysel hakların ihlalini barındıran fiiller, yani suçlar bulunur. Bu tip fiillerde, failerin dünyevi cezaya çarptırılması meşrudur. İkinci grupta ise namaz kılmamak, tesettüre uymamak, içki içmek, kumar oynamak, faizden kazanç elde etmek veya evlilik dışı cinsel birliktelik gibi bireysel hakların ihlal edilmediği fiiller, yani günahlar bulunur. Bu fiilleri yapanların başkaları tarafından cezaya çarptırılması hem insan haklarını ihlal etmesinden dolayı hukuken gayrimeşru, hem de Kuran'ın din ve vicdan özgürlüğünü emreden pek çok ayetini inkâr etmek anlamına geldiği için Kuran'a aykırıdır.

Kuran, modern terminolojide hayat, hürriyet ve mülkiyet olarak tespit edilmiş olan insan haklarının tamamını koruma altına almıştır.

Yüce Allah insanın hayat hakkı üzerine şöyle söyler:

“Sakin haklı bir gerekçe olmaksızın Allah'ın dokunulmaz kıldığı cana kıymayın. Kim haksız yere öldürülürse hak sahibine bir yetki verdik. Fakat o da öldürme konusunda aşırıya kaçmasın. Ona zaten yardım edilmiştir.” (17:33)

“(…) Kim bir cana veya toplum içinde bir bozgunculuğa karşılık olmaksızın bir başka cana kıyarsa bütün insanlığa kıymış gibi olur. Kim de bir canı kurtarırsa bütün insanlığı kurtarmış gibi olur (…)” (5:32)

Bu iki ayet insan hayatının dokunulmaz olduğunu ve haklı bir gerekçe olmaksızın kimsenin hayat hakkına müdahale edilemeyeceğini göstermektedir. Buna bir şekilde göz yumulduğu takdirde tüm insanlığın can güvenliğinin ortadan kalkmış olacağını ifade eder. Buna ek olarak haklı gerekçelerin de yalnız cinayet ve terör olayları olabileceğini belirterek ek bir açıklamaya ihtiyaç bırakmaz.

Yüce Allah insanın hürriyet hakkı üzerine şunları söyler:

“Elçinin üzerine düşen açık bir tebliğden ibarettir.” (5:99, 16:35, 24:54, 29:18)

“Onları yola getirmek senin işin değildir. Gereken gayreti göstereni Allah yola getirir.” (2:272)

“Sen sadece bir hatırlatıcısın. Onların tepelerine dikilecek değilsin.” (88:21-22)

“Sen kendi sevdiklerini yola getiremezsin. Gereken gayreti göstereni Allah yola getirir. Kimin doğru yolda olduğunu da ancak o bilir.” (28:56)

“Bu sistemde zorlamaya yer yoktur.¹ Doğrular ve yanlışlar apaçık ortadadır. Kim taşkınlık edenleri bırakır ve Allah’a güvenirse asla kopmayacak olan sağlam bir kulpa yapışmış olur. Allah dinleyen ve bilendir.” (2:256)

“Allah yapacak olsaydı yeryüzündeki herkes iman ederdi. Şimdi sen mi insanları mümin olsunlar diye zorlayacaksın? Hiçbir canlı Allah’ın onayı olmadan mümin sayılamaz. Allah böyle aklını kullanmayanları rezilliğe mahkûm eder.” (10:99-100)

Bu ayetler hiç kimsenin kendi rızasının aksine bir inanca veya eyleme zorlanamayacağını, zorlansa bile bunun bir anlamı olmayacağını ifade etmektedir. Başkalarının hatalı olduğuna inanan insanların tek meşru hakkı ve görevi doğru bildiğini söylemekten ibarettir. Allah bu konuda yargılama işinin sadece kendisine ait olduğunu pek çok ayette vurgulamıştır.

Kuran’da özgürlük mefhumuna yönelik çok daha modern bir yaklaşım olan negatif özgürlük anlayışına da yer verilmiştir. Negatif özgürlük anlayışı insanlara görev yükleyen özgürlük anlayışlarını reddeder ve insanların negatif görevlerle, yani bir şeyler yapmaktan ziyade bir şeylerden kaçınmakla yükümlü olduğu görüşünü savunur. Yani bireylerin özgür olabilmesi için başkalarının keyfi müdahalelerinden muaf olmaları gerekli ve yeterlidir.² Aşağıdaki ayet bu tip bir özgürlük anlayışından bahsetmektedir.

“Ey inananlar! Bizi güt demeyin, bizi gözet deyin ve dinleyin! (...)” (2:104)

Bu ayetteki “bizi güt” ve “bizi gözet” ibareleri, tam da pozitif ve negatif özgürlük teorileri arasındaki farkı, çölde yaşayan ve hayvancılıkla geçinen bir toplumun anlayacağı dilden ifade etmektedir. Bu ayet siyasi açıdan şöyle yorumlanabilir: İnsanlar liderlerine “bizi yönet, bize ne yapacağımızı söyle” demeyecekler, “bizi kendi halimize bırak ve bekçilik yap” diyeceklerdir. Bu durumda sosyal ve iktisadi hayata yönelik kararları bireyler alacağı için onlara “dinleyin” emri verilmekte, yani negatif özgürlüğün beklenen meyvelerini bilinçli ve eğitilmiş bir toplumda vereceği hatırlatılmaktadır.³

¹ Bu meşhur ayet genelde “*dinde zorlama yoktur*” şeklinde tercüme edilir. Fakat Kuran’daki din kelimesiyle güncel Türkçedeki din kelimesi, anlam bakımından birbirinden farklıdır. Kuran’daki din kelimesi daha çok bir kurallar ve değerler sistemini ifade eder. İnsanlara atfedildiğinde o insanın değerler sistemini, 12:76’da olduğu gibi bir devlet başkanına atfedildiğinde o devletin rejimini, bu ayette olduğu gibi belirlilik takısıyla anıldığında ise Allah’ın kurallarını, yani doğa yasalarını ifade eder (bkz. 30:30, 9:36, vd.).

² Isaiah Berlin, “İki Özgürlük Kavramı”, Çev: Mustafa Erdoğan, Liberal Düşünce Dergisi, Say.45-46, s.69-82.

³ Meşhur filozof Edmund Burke’ün bu konudaki ifadesi şu şekildedir: “*What is liberty without wisdom and without virtue? It is the greatest of all possible evils; for it is folly, vice, and madness, without tuition or restraint.*” – “Bilgi ve erdem yoksa özgürlüğün ne anlamı olur? Böyle bir durumda özgürlük, mümkün olan en büyük kötülüktür. Hiçbir kısıtlama ve yaptırım imkânı yokken özgürlük bir ahmaklık, ahlaksızlık ve deliliktir.” Bkz. Burke, Edmund (1790). *Reflections on the Revolution in France*, s.203.

Yüce Allah insanın mülkiyet hakkı üzerine şunları söyler:

“Ey iman edenler! Mallarınızı aranızda geçersiz yollarla edinmeyin. Karşılıklı rızaya dayalı ticaret olsun ki kendi kendinizi öldürmeyin. Allah size karşı çok cömerttir.” (4:29)

Bu ayete göre karşılıklı rızaya dayanmayan tüm alışveriş yöntemleri hukuken geçersiz sayılmaktadır. Dolayısıyla mübadelenin her türünde tarafların rızası, yani gönüllülük, asli bir şart olarak karşımıza çıkmaktadır.

Rıza ve gönüllülüğün bulunması, her şeyden önce tarafların fiil ehliyetine sahip olmasını gerektirir. Örneğin henüz fiil ehliyetine sahip olmayan bir küçüğün rıza göstermesi hukuken geçerli olmayacağı için onun mülkiyetinde bulunan bir malı almanın hiçbir meşru yolu yoktur. Aşağıdaki ayet bu durumu açıklar:

“Yetimin malına olgunluk çağına erinceye kadar yaklaşmayın. İyi niyetle olursa başka... Verdiğiniz sözleri de yerine getirin. Çünkü verilen söz sorumluluk getirir.” (17:34)

Rızası alınamayan küçüğün malı ancak onun yasal velisi tarafından iyi niyetle ve onun lehine olmak kaydıyla kullanılabilir. Velinin bu malı kendi şahsı için kullanması sadece velinin yoksul olması durumunda mümkündür. Aşağıdaki ayet bunu göstermektedir:

“Yetimleri evlenme çağına gelinceye kadar deneyin. Onlarda olgunluk gördüğünüz anda mallarını kendilerine verin. Büyüyecekler de geri alacaklar diye o malları hemen israf ederek harcamayın. Zengin olan namuslu davransın, yoksul olan makul miktarda alsın. Mallarını kendilerine verirken yanlarında şahit bulundurun. Hesap sormak için Allah yeter.” (4:6)

Kuran’a göre bu tip istisnai durumlar dışında hiç kimsenin mülkiyetine müdahale edilemez. Mülkiyete yönelik hak ihlalleri sivil düzeyde hırsızlık, resmi düzeyde vergi adını alır. Her ikisi de prensipte mülkiyete, sahibinin rızası olmaksızın el koymaktır. Kuran’da vergi kurumuna belli ölçülere bağlı olarak izin verildiği için vatandaşlardan sınırlı bir vergi alınması ve bununla bazı kamu harcamalarının finanse edilmesi meşrulaştırılmıştır. Bu vergiye zekât denir ve bunun dışında bir vergi, Kuran açısından gayrimeşrudur.⁴

Vergi günümüzdeki en yaygın mülkiyet ihlali örneğini oluşturduğu için bu konu üzerinde biraz daha duralım.

Vergi doğrudan alınabildiği gibi dolaylı yollardan da alınabilir. İnsanların en az farkına varabildiği dolaylı bir vergileme yöntemi para basmaktır. Merkez bankası yardımıyla

⁴ Vergiyi meşrulaştıran ve vergilerle hangi kamu harcamalarının finanse edilebileceğini belirleyen kurallar için bkz. 9:60 ve 9:103 numaralı ayetler.

para basan devletler enflasyona, yani paranın satın alım gücünün düşmesine neden olurlar. Bu da bir mülkiyet ihlalidir ve Kuran bunu bir yozlaşma olarak ifade eder.

"(...) Ölçü ve tartının gereğini tam yapın. İnsanların mallarının değerini düşürmeyin. İşler yolundayken memlekette yozlaşmaya yol açmayın. Eğer inanıyorsanız bu sizin için daha hayırlıdır." (7:85)

"Ey toplumum! Ölçünün ve tartının gereğini tam yapın. İnsanların mallarının değerini düşürmeyin. Memlekette bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın." (11:85)

"Değerleri doğru ölçüyle belirleyin. İnsanların mallarının değerini düşürmeyin. Memlekette bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın." (26:182-183)

5:32 numaralı ayette bozgunculuk kavramının terör suçlarını ifade etmek için kullanıldığını hatırlayacak olursak insanların mallarının değerini düşürerek gelir elde etmenin Kuran açısından bir tür mali terör olarak nitelendiği söylenebilir.

Konuyla ilgili diğer ayetler şunlardır:

"Tartarken gereği gibi tartın ve doğru bir ölçü ile değer biçin. Bu hem daha hayırlıdır hem de neticesi daha iyidir." (17:35)

"Ölçüden kırpanların çekeceği var! Onlar insanlardan alırken gereği gibi tartılsın isterler ama onlar için tartarken veya ölçerken onları zarara sokarlar." (83:1-3)

Kuran, mülkiyet hakkının ihlal edilmesi konusunda çok hassastır ve bizzat Allah'ın emrettiği zekât haricinde zenginliğin yeniden dağıtılmasını, kendini Allah yerine koyma şeklinde değerlendirmektedir.

"Rabbinin ikramını onlar mı paylaşıyorlar? Oysa onların geçimliklerini bu dünya hayatında paylaştıran biziz. Onlar birbirlerini çalıştırsınlar diye kimilerini kimilerinden daha yüksek konumlara çıkartan da biziz. Rabbinin ikramı onların biriktirdiklerinden daha hayırlıdır." (43:32)

Bu ayet, zenginliğin yeniden dağıtım yoluyla el değiştirmesinin ilke bazında Kuran'a aykırılık teşkil ettiğini göstermektedir. Bunun tek istisnası daha önce de kısaca değinilen vergi yükümlülüğüdür. Verginin nerelere harcanacağı da yine ayetler tarafından belirlenmiştir. Bu ayetlerde belirtilen kamusal harcama alanlarında ihtiyacın azalması, verginin de azalması anlamına gelir.

"Mallarından bir bağlılık vergisi al. Bununla onları arındırıp geliştirirsin. Onları destekle. Şüphesiz senin desteğin onları rahatlatır." (9:103)

“O vergiler sadece yoksullar, imkânları kısıtlı olanlar, bu işlerde çalışanlar, ihtilafların çözülmesi, özgürlüğünü kaybetmiş olanlar, borç yükü altında ezilmiş olanlar, savunma harcamaları ve ulaşım harcamaları içindir. Bu Allah tarafından size yüklenmiş bir görevdir. Allah her şeyi bilir ve doğru karar verir.” (9:60)

Dikkat edilecek olursa bu ayette sosyal devlet anlayışında yer alan eğitim, sağlık, vb. harcamalara yer verilmemiştir. Bunun anlamı devletin halktan topladığı vergilerle okul, hastane, postane, vs. tesis etmesi ve işletmesinin bizatihi meşru olmasıdır. Bu tip hizmetler de normal şartlar altında piyasadaki diğer hizmetler gibi özel sektör eliyle kurulup işletilecektir.

Kamu harcamalarının tek tek sayılması devlet tarafından vatandaşların mülkiyetine yönelik olarak Kuran’da yer verilmeyen her tür zorlayıcı müdahaleyi, mal transferinde gönüllülüğü şart koşan 4:29 numaralı ayetin ışığında gayrimeşru hale getirmektedir. Bu ayetlerden ve zenginliğin yeniden dağıtılmasını kınayan (43:32) ayetten hareketle Kuran’ın sosyal devlet ve sosyal adalet gibi fikirleri desteklemediği söylenebilir.

Sonuç olarak bugün hayat, hürriyet ve mülkiyet olarak tasnif edilmiş olan doğal hakların keyfi gerekçelerle ihlal edilmesi Kuran’a aykırılık teşkil eder. Haksız müdahale, Kuran’a göre ancak bir başka haksız müdahaleye cevap niteliğine sahip olduğunda meşruiyet kazanır.⁵ Dolayısıyla hukuki yaptırımın olmazsa olmaz şartı, yaptırım uygulanacak kişinin, bir başkasının haklarını ihlal etmiş, yani suç işlemiş olmasıdır.

Şimdi Kuran’da suç sayılan eylemlere ve bu eylemler karşısında önerilen hukuki yaptırımlara bakalım. Ardından Kuran’da suç sayılmayan fakat ahlaki bir kötülük olarak addedilen eylemlere ve bu eylemler karşısında önerilen ahlaki yaptırımlara bakacağız.

⁵ Bkz. Kuran 2:190.

A. KURAN'DA SUÇ SAYILAN FİİLLERİN BAZILARI

1. Cinayet

Kuran cinayet olayları ilgili olarak şunları söyler:

“Ey Allah’a güvenenler! Cinayet olaylarında size (ceza olarak) kısas belirlendi. Hüre hür (cezası), köleye köle (cezası), kadına kadın (cezası)... Kim için kardeşi tarafından bir af söz konusu olursa o zaman bilinen kurallara uyup ona güzellikle ödeme yapmak gerekir. Bu size Rabbinizden bir hafifletme ve bir ikramdır. Kim bundan sonra sınırı aşarsa artık onun hakkı feci bir azaptır.” (2:178)

“(...) Kim bir cana veya toplum içinde bir bozgunculuğa karşılık olmaksızın bir başka cana kıyarsa bütün insanlığa kıymış gibi olur. Kim de bir canı kurtarırsa bütün insanlığı kurtarmış gibi olur (...)” (5:32)

“Yanlışlık hali müstesna, bir müminin bir mümini öldürmesi olacak şey değildir. Yanlışlıkla bir mümini öldürenin, özgürlüğü elinden alınmış birini özgürlüğüne kavuşturması ve ölenin ailesine de bir diyet vermesi gerekir. Varisler isterse diyeti bağışlayabilirler. Eğer öldürülen mümin olmakla birlikte size düşman olan bir topluluktan ise o zaman öldürenin, özgürlüğü elinden alınmış birini özgürlüğüne kavuşturması gerekir. Öldürülen, sizinle aralarında antlaşma (barış) bulunan bir toplumdan ise o durumda öldürenin, öldürülenin ailesine bir diyet vermesi ve özgürlüğü elinden alınmış birini özgürlüğüne kavuşturması gerekir. Buna imkân bulamayan Allah'a tövbe olarak iki ay aralıksız oruç tutmalıdır. Allah bilir ve doğru karar verir.” (4:92)

“Kim bir mümini kasten öldürürse onun cezası, içinde ölümsüz olarak yerleşeceği cehennemdir. Allah ona öfkelenir, onu merhametinden dışlar ve onun için büyük bir ceza hazırlar.” (4:93)

Bu ayetler cinayetin bir suç olduğunu ve kasıtlı olması halinde ceza olarak suçlunun canına mal olabileceğini göstermektedir. Mağdur tarafın (maktulün varisleri) rızasıyla bu ceza diyete çevrilebilir ve belirlenen ölçüye göre bir diyet ödemesi yapılır. Kasıtsız adam öldürme suçunda ise meşru ceza diyetten ibarettir. Suçlunun Allah tarafından affedilebilmesi için özgürlüğünü yitirmiş bir insanı özgürlüğüne kavuşturması ya da iki ay aralıksız oruç tutması gerekir, fakat bu, cezanın uhrevi boyutudur. Zorla yaptırılamaz.

2. Hırsızlık

Kuran'daki ceza hukukunun temelinde "suça denk ceza" ilkesi bulunmaktadır.

"Bir kötülüğün cezası ancak ona denk bir kötülükten ibarettir. Kim affeder ve uzlaşırsa onun ödülü Allah'a aittir. O haksızlık edenleri sevmez." (42:40; Benzer ayetler için bkz. 10:27, 40:40, 6:160, 28:84, 27:90, 16:126, 22:60)

Bu ilkenin hayat hakkına müdahale açısından yansıması, bir önceki başlıkta cinayet suçunun karşılığı olarak öngörülen "kisas" ve "kan bedeli" cezalarında gözlenebilir. Bu ilkenin mali suçlardaki yansıması ise suça konu olan maddiyata denk miktarda mali ceza şeklinde ortaya çıkmaktadır. Örneğin bir kişiye ait X miktarda meblağı çalan kişi tespit edilip suçu ispat edildiği takdirde mağdura malını iade etmesi ve çalınan mala eşdeğer (X) miktarda bir ek ödeme ile tecziye edilmesi gerekir. Buna adi hırsızlık denir. Burada dikkat edilmesi gereken şey cezanın devlete değil mağdura ödeniyor olmasıdır.

Bir de nitelikli hırsızlık vardır. Bir hırsızlık eyleminin nitelikli sıfatını taşıması için:

- 1- Bilinçli bir kötü niyet ve güven ihlali barındırması
 - 2- Saklanan, koruma altında olan mülkiyete yönelik olması
 - 3- Belli bir meblağın üzerindeki mülkiyete yönelik olması
 - 4- Failin suça konu mülkiyet üzerinde hiçbir hakkının bulunmaması
 - 5- Failin ihtiyaç halinde olmaması
 - 6- Suçun işlenmesinde bilgi ve beceri kullanılması
 - 7- Failin başka suçları da beraberinde işlemesi yahut işlemeyi göze alması
- gibi vasıflar gerekir.⁶

Bu vasıfları içeren bir hırsızlık suçu nitelikli hırsızlık kapsamında değerlendirilir ve fail "hırsız" olarak nitelenir. Nitelikli hırsızlık da mali terör kapsamındadır ve hırsızın cezası, yukarıda ifade edilen suça denk ceza ilkesi kapsamında çalınan malın iadesine ek olarak mağdura eşdeğer miktarda bir cezai ödeme ve suçun kamusal niteliğinden ötürü tüm bunlara ek olarak bir bedensel ceza barındırır.

"Erkek hırsız ile kadın hırsızın ellerini kesin/çizin ki elde ettiklerine karşılık bir ceza, Allah tarafından bir caydırma olsun. Allah güçlüdür, doğru karar verir." (5:38)

Bu ayetteki "kesin" ifadesi geleneksel olarak "bilek hizasından kesip koparın" şeklinde yorumlanmıştır. Fakat buradaki kelime, Kuran'ın başka bir ayetinde daha farklı bir anlamda kullanılmıştır.

⁶ Tüm bu vasıflar Yusuf suresinde anlatılan hırsızlık olayı irdelendiğinde ortaya çıkmaktadır. Adi hırsızlık ve nitelikli hırsızlık ayırımına hemen her beşeri hukuk sisteminde benzer vasıflar üzerinden rastlamak mümkündür.

“(...) Kadınların her birine birer bıçak verdi ve Yusuf’a, ‘Çık karşılarna’ dedi. Kadınlar Yusufu görünce onu gözlerinde pek büyüttüler ve şaşkınlıkla ellerini kestiler. ‘Hâşâ! Allah için, bu bir insan değil, ancak şerefli bir melek!’ dediler.” (12:31)

Bu ayetteki kesme sözcüğü ile bir önceki ayette geçen sözcük aynıdır. Fakat buradaki kesme ifadesi, çizme/yaralama anlamında kullanılmıştır. Aynı kullanım farkına bütün dillerde de rastlamak mümkündür. Dolayısıyla hırsızların cezasıyla ilgili ayeti bu şekilde yorumlamak da mümkündür ve Kuran’a uygundur. Kanımızca bu cezadan maksat, suçlunun, mülkiyet haklarına yönelik olarak kasıtlı ve sistemli bir şiddet uyguladığını teşhir ederek onun mülkiyet hayatını zorlaştırmak ve karşılaştığı zorlukların başkaları için caydırıcı etki yaratmasını sağlamaktır.

3. Evlilik Kurumuna İhanet

Kuran’da zina fiili evlilik kurumuna ihanet ya da kısaca aldatma anlamında eylemi niteler. Aldatma eylemi, adından da anlaşılacağı gibi bir sözleşme ihlalidir. Bahse konu olan sözleşme evlilik sözleşmesidir. Evlilik sözleşmesinin en bağlayıcı yönü, eşlerin birbirlerine, başkasıyla cinsel birliktelik yaşamama sözü veriyor olmalarıdır. Aldatma eylemi bu sözün gereğine uyulmaması anlamına gelir ve bundan ötürü eşe yönelik bir hak ihlali sayılır. Bir hakkın ihlal edilmesi suçtur ve doğal olarak cezaya tabidir. Yüce Allah zina fiilinin cezası hakkında şöyle söyler.

“Zinakâr kadın ve zinakâr erkeğin tenlerine yüzer darbe vurun. Eğer Allah’a ve ahiret gününde olacıklara güveniniz varsa o ikisine karşı acıma duygusu sizi Allah’ın kurallarını uygulamaktan alıkoymasın. Müminlerden bir grup da onların cezasına tanıklık etsinler.” (24:2)

Kuran’da ceza hukukunun temel ilkesinin “suça denk ceza” olduğunu söylemiştik. Aldatma suçunda gayrimeşru olarak elde edilen faydanın türü mali değil, bedenseldir. Gayrimeşru bedensel faydanın yaptırımını bedensel ceza olmak durumundadır. Bu nedenle hakkı olmayan bir hazza meyleden kişi, mağdur ettiği kişiye yaşattığı acıdan ve suçunun cinsinden dolayı “bedensel acı” çekmek durumundadır. Bu yüzden cezası tenine vurulacak darbelerden oluşur. Eşini aldatarak onu toplum nezdinde küçük düşürdüğü için kendisine uygulanan cezaya da toplumun bazı fertleri şahit tutularak aynı utanç kendisine yaşatılır.

Bu cezadaki asıl maksat suçluyu bedenen yaralamak, sakatlamak, kötürüm bırakmak değildir. Ona işlediği suça denk miktarda acı yaşatmak, aldatılan kişinin itibarı nasıl sarsıldıysa onun da itibarını o şekilde sarsmak ve evlilik kurumuna yaptığı ihanet hakkında daha sonra yapması muhtemel yeni bir evliliğin olası adaylarını bilgilendirmektir. Bunlara ek olarak veya bunların yerine herhangi bir başka ceza verilmesi Kuran açısından meşru değildir.

4. Asılsız Suç İsnadı

Kuran, bir önceki başlıkta ele alınan zina suçunun asılsız olarak birine isnad edilmesi durumunda iddia sahibinin cezalandırılmasını emreder. Burada söz konusu olan eylem basit bir iftira değil, asılsız bir suç iddiasıyla bir kişinin cezalandırılmasını talep etme, yani “suç tasnii” olayıdır. Burada ayrıca devletin, ihtilafları çözmek ve barışı sağlamak için tesis ettiği yargı organlarını suiistimal söz konusu olduğundan kamuya karşı da bir suç işlenmiştir. Suça denk ceza prensibi burada da iş başındadır. İftira edilen suçun cezası olan 100 darbe eşdeğer miktarda iftira sahibine geri dönmelidir ve iftira sahibinin yargı organlarına müracaat hakkı suiistimalden ötürü kısıtlanmalıdır. Burada ince bir ayrıntı daha vardır.

İftira sahibinin isnad ettiği suçu ispat edebilmesi için Kuran’a göre kendisi dışında dört şahide ihtiyacı vardır. Dört şahidi bulamayan kişinin kendi iddiası bir şahitlik sayılır ve kendisine uygulanacak ceza beşte bir oranda indirilerek 80 darbeye bağlanır. Çünkü iddia ettiği suç gerçek olsun veya olmasın kişinin kendince doğru olduğunu düşündüğü şeyi söylediği varsayılır.

İlgili ayet şöyledir:

“Evli kadınlara bu suçu isnat edip de dört şahit getirmeyenlerin tenlerine seksen darbe vurun. Onların şahitliğini bir daha asla kabul etmeyin. Onlar güvenilir günahkârlardır. Fakat bundan sonra dönüş yapan ve kendilerini düzeltenler için Allah bağışlayıcı ve merhamet sahibi olacaktır. Eşlerine bu suçu isnat edip kendilerinden başka şahitleri olmayanların şahitliği, doğru söylediğine dair dört kez Allah’ı yeminine şahit tutmaktır. Beşincisinde eğer yalancıysa Allah’ın lanetinin üzerine olmasını dileyecektir. (Bundan sonra) o kadından cezayı düşürecek olan şey ancak kocasının yalancı olduğuna dair dört kez Allah’ı yeminine şahit tutmasıdır. Beşincisinde eğer kocası doğru söylüyorsa Allah’ın öfkesinin kendi üzerine olmasını dileyecektir.” (24:4-9)

Böyle bir durumda evlilik birliği derinden sarsılacağından ötürü eşler için bir yol daha tanınmıştır: Yemin. İddia sahibi şahit göstermek yerine yemin edebilir. Bu durumda davalı tarafı cezadan kurtaracak şey karşı yemindir. Davalı taraf masum olduğuna dair yemin ederse ceza almaz, iddia sahibinin de yalan söylediğine hükmedilmez, hiç kimse ceza almadan dava kapanır, taraflar birbirlerine yaşattıkları sıkıntının sonuçlarını sivil hayatları içerisinde çekerler.

İftira olayı yargıya taşınmadığı veya açık bir maddi zarara yol açmadığı müddetçe suç kapsamına girmez. Ahlaki bir kötülük olarak yalan ve iftiranın yaptırımını da ahlaki boyutta kalacaktır. Kuran’da buna örnek olarak Hz. Ayşe’ye atılan iftiradan bahsedilir.

“O iftirayı çıkarıncılar içinizden bir gruptur. Onu sizin için bir kötülük sanmayın. Aksine o sizin için bir iyiliktir. Onlardan her birine o günahın bir pay düştü. Günahın büyüğünü yöneten için de büyük bir sıkıntı olacak. Onu işittiğinizde, erkek ve kadın müminlerin

birbirleri için iyi zanda bulunup: Bu açık bir iftiradır! demeleri gerekmez miydi? Ona dört tanık getirselerdi ya! Mademki tanık getiremediler, o halde onlar Allah'ın nezdinde yalancıdırlar. Eğer bu dünya ve sonrasında Allah'ın lutfu üzerinizde olmasaydı içine daldığınız o yaygarada size mutlaka büyük bir sıkıntı dokunurdu. Hani siz onu dilinize dolamış birbirinize yetiştiriyordunuz da ağızlarınızla hakkında hiçbir bilginiz olmayan şeyi söylüyor, üstelik bunu önemsiz sanıyordunuz. Oysaki Allah'ın nezdinde o çok büyük bir günah idi. Onu duyduğunuzda: Bu konuda söz söylemek bize yakışmaz. Seni tenzih ederim ama bu büyük bir iftiradır! demeniz gerekmez miydi?" (24:11-16)

Görüldüğü gibi bu ayetlerde, önceki ayetlerin aksine herhangi bir hukuki yaptırım söz konusu edilmemiş, sadece ahlaki yaptırımlardan bahsedilmiştir.

Sonuç olarak Kuran'da zina iftirası örneği üzerinden verilen asılsız suç isnadında karşımıza çıkan yaptırım, isnat edilen suç için kanunda öngörülen cezanın iftira sahibinde dönmesi şeklindedir. Bu yaptırım yöntemi ilkesel olarak her türden iftira suçuna uygulanabilir.

5. Rüşvet

Üçüncü taraflara maddi zarar vererek kazanç sağlama amacıyla yetkili makamlarda bulunanlara kazandırılan her tür menfaate rüşvet adı verilir. Rüşvet veren ve rüşvet alan kişiler müşterek olarak üçüncü taraflara verdikleri maddi zarara denk miktarda cezaya çarptırılırlar. Üçüncü tarafların zarar görmediği işlemlerde rüşvet veren kişinin, kamu makamından almaya hakkı olan hizmeti rüşvetsiz olarak alma imkânından tamamen yoksun bırakıldığı durumlarda yalnızca rüşveti alan kişi hakkında kovuşturma yapılır.

"Mallarınızı aranızda geçersiz yollarla edinmeyin. İnsanların mallarının bir kısmını bile bile günaha girerek edinmek için mallarınızla yetkililere yanaşmayın." (2:188)

Rüşvet alan kişi makamını suiistimal ettiği için gereken liyakati de kaybetmiş olur.

"Allah size kamusal makamları ona layık olanlara vermenizi ve insanlar arasında karar vereceğiniz zaman adaletle karar vermenizi emreder. (...)" (4:58)

Kuran'da bilim adamlarının ve din adamlarının rüşvet ve benzeri hukuk dışı yollarla insanları istismar ettiklerine de atıf yapılır.

"(...) Bilim adamlarının ve din adamlarının çoğu insanların mallarını geçersiz yollarla edinir ve insanları Allah'ın yolundan uzaklaştırırlar. (...)" (9:34)

B. KURAN'DA SUÇ SAYILMAYAN GÜNAHLARIN BAZILARI

Kuran'ın pek çok ayetinde Allah'a aracılık (şirk) ve Allah'ı görmezden gelme (küfür) davranışları ağır şekillerde eleştirilmektedir. Bu davranışları yapanlar ölüm sonrası hayatta çok ciddi sıkıntı ve cezalarla korkutulmakta ve sakındırılmaktadır. Bununla birlikte bu davranışları yapanlar karşısında dünya hayatını hedef alan bir hukuki yaptırıma rastlanmamaktadır. Kuran'a göre şirk ve küfür en ağır günahlar olup sivil yöntemlerle tepki gösterilmesi emredilmektedir.

"Allah'ın ayetlerinin görmezden gelindiğini ve alay edildiğini duyarsanız onlar başka bir konuya geçene kadar onların yanında oturmayın. Aksi halde siz de onlar gibi sayılırsınız. Allah ikiyüzlülerle nankörleri cehennemde bir araya getirecektir." (4:140)

Ağır günahlara bir diğer örnek namaz kılmamaktır. Aşağıdaki ayette namaz kılmamak, Allah'a aracı edinmek anlamına gelen şirk çok yakın bir günah olarak addedilmiştir.⁷
"(...) Namazı kılın. Allah'a aracı edinenlerden olmayın." (30:31)

Namaz kılmamanın uhrevi açıdan ciddi sıkıntılara yol açacağını belirten ayetler vardır.
"Sizi bu ateşe atan nedir? Derler ki: Biz namaz kılmazdık. Yoksula yedirmezdik. Boş işlere dalanlarla birlikte biz de dalmıştık. Hesap gününü yalanlardık. Sonunda o gerçek gelip bizi buldu." (74:42-47)

Durum bu kadar ciddiyken Kuran'da namaz kılmayan insanların aleyhine önerilmiş herhangi bir hukuki yaptırıma da rastlanmamaktadır. Demek ki suçlar ile günahlar birbirinden farklıdır. Allah'ın bir günah konusunda ağır konuşması onun insanlar tarafından yasadışı ilan edilmesi için geçerli bir neden değildir.

Aşağıdaki ayette sarhoş edici maddelerin kullanılması, kumar oyunları, falcılık ve din istismarı ahlaki birer problem olarak teşhis edilmekte ve terk edilmesi emredilmektedir.

"Ey Allah'a güvenenler! Sarhoş edici şeyler, kumar oyunları, sunaklar ve fal okları şeytanlaşmış kişilerin pis işlerinden ibarettir. Bunlardan uzak durun ki umduğunuza kavuşasınız. Bu şeytanların tek istediği, sarhoş edici şeyler ve kumar oyunları ile sizin aranızda kin ve düşmanlık sokmak, sizi Allah'ı hatırlamaktan ve namazdan alıkoymaktır. Artık bırakacak mısınız?" (5:90-91)

Bu ayette geçen eylemlerin yasadışı hale getirilmesi, ayetin sonundaki "artık bırakacak mısınız?" ifadesini anlamsız ve işlevsiz hale getirir. O ifadenin maksadı mümin olmak isteyenlerin bu eylemleri kendi iradeleriyle terk etmeleri gerektiğini vurgulamaktır.

Aşağıdaki ayette sorumsuz insanlara maddi destek sağlanmaması emredilmektedir.

⁷ *"Sizi bu ateşe atan nedir? Derler ki: Biz namaz kılmazdık. Yoksula yedirmezdik. Boş işlere dalanlarla birlikte biz de dalmıştık. Hesap günü yalanmış gibi davranırdık. Sonunda o gerçek gelip bizi buldu."* (74:42-47)

“Allah’ın size geçim kaynağı olsun diye verdiği mallarınızı sorumsuzlara vermeyin. Onları oradan yedin, giydirin ve onlara güzel sözler söyleyin.” (4:5)

Bu ifadeler de emir kipinde gelmiş olmasına rağmen hukuku ilgilendirmez. Nitekim Burada Allah’ın yapmayın dediği eylemin yapıldığı bir durum Kuran’da ele alınmaktadır.

“Birbirinize borçlandığınızda borcunuzu vadesiyle birlikte yazın. Aranızdan bir yazıcı doğru düzgün yazsın. Yazıcı, Allah’ın öğrettiği gibi yazmaktan kaçınmasın, yazsın. Onu borçlu olan yazdırsın. Rabbi olan Allah’tan çekinsin de borçtan bir şey eksiltmesin. Borçlu sorumsuz, güçsüz veya yazamayacak durumdaysa onu velisi doğru düzgün yazdırsın (...)” (2:282)

Borçlunun sorumsuz olabilmesi insanların sorumsuz kişilere borç vererek yukarıdaki ayeti ihlal edebilme hürriyetinin bulunduğunu gösterir. İşte ancak bu tip ayrıntılara dikkat edildiğinde Kuran’da yasaklanan eylemler arasında bir suç ve günah ayrımı olduğu ve bunun ilgili ayetler analiz edilerek ortaya konabileceği anlaşılır.

Aşağıdaki ayetlerde insanlar menfaat amaçlı borç işlemlerinden sakındırılmaktadır.

“Faizden kazanç elde edenler tam da şeytanlaşmış kişilerin etkisi altına girmiş gibi davranırlar. Bu onların ‘alışveriş de aynı faizli işlem gibi’ demeleri yüzündendir. Oysa Allah alışverişi helal, faizli işlemi haram kılmıştır. Kime Rabbinden bu konuda bir öğüt ulaşır da buna son verirse daha önce aldıkları kendisindedir. Onun işi Allah’a aittir. Kim de buna devam ederse onlar o ateşin halkı olur ve orada ölümsüz olarak yerleşirler.” (2:275)

“Ey Allah’a güvenenler! Allah’tan çekinin de verdiğiniz faizli borçtan arta kalanı bırakın. Eğer gerçekten güveniyorsanız böyle yaparsınız.” (2:278)

Ayetler faizden gelir elde eden kişileri doğrudan muhatap alarak onları bu işten sakındırmaktadır. Fakat hırsızlıkla ilgili ayette olduğu gibi kamu otoritesine bu işi yapan kişi ve kurumlara yönelik herhangi bir görev yükleyen bir ayete rastlanmamaktadır. Bu durum faizden gelir elde etmenin bir suç değil, bir günahın ibaret olduğunu gösterir. Başka bir deyişle Kuran’a göre herkesin -müslüman veya gayrimüslim- faizden gelir elde etme günahını işleme özgürlüğü bulunmaktadır. Bu eylem dini gerekçelerle yahut başka bir keyfi nedene dayanarak kovuşturulamaz. Çünkü Kuran, ne dinde ne de sosyal ve ekonomik hayatın herhangi bir alanında zorlamaya izin verir. Zorlama ancak suça karşı başvurulabilecek bir aygittir.

Aşağıdaki ayetlerde leş, kan, domuz eti ve Allah’tan başkası için kurban kesilmiş hayvanların yenmemesi emredilmektedir.

“Allah size yalnızca leş, kan, domuz eti ve Allah'tan başkası adına kesilenleri yemeyi haram kılmıştır. Zorda kalanın sınırı aşmadan ve arzu etmeden yemesinde bir günah yoktur. Allah bağışlar ve ikram eder.” (2:173, 16:115, 5:3, 6:145)

Aşağıdaki ayetlerde insanlar gayrimeşru cinsel birliktelikten sakındırılmakta ve bunu yapanları kınamaları emredilmektedir.

“Zinaya yaklaşmayın. Bu ahlaksızcadır ve çok kötü bir yoldur.” (17:32)

“Hanımlarınızdan ahlaksızlık yapanların aleyhine içinizden dört tane şahit bulun. Eğer şahitlik ederlerse, onlar vefat edene yahut Allah onlara başka bir yol açıncaya kadar onları evlerinde tutun. İçinizden bu tavrı sergileyen çiftleri ise kınayın. Eğer vazgeçer, kendilerini düzeltirlerse artık siz de onları bırakın. Allah kendisine yönelenleri bağışlar ve ikramda bulunur.” (4:15-16)

Gayrimeşru cinsellik hakkında Kuran'ın 24:4 numaralı ayetinde öngörülen hukuki yaptırım (bedensel ceza ve toplum önünde itibarsızlaştırma), taraflardan en az birinin evli olması durumunda söz konusudur. Tarafların evli olmaması, üçüncü taraflar için bir hak ihlali doğurmayacağından ötürü eylemi bir suç olmaktan çıkartır, tarafların ahlaki zaafalarını ortaya koyan bir günah haline getirir. Bu konuda gösterilmesi meşru olan tepki türü de ahlaki boyutta olmak durumundadır.

Tüm bu örneği verilen davranışlar Allah'ın sakındırdığı fakat hukuken yasaklanmasına yönelik bir emir vermediği davranışlardır. Bu eylemleri yasadışı hale getirmek gayrimeşrudur. Çünkü hem Allah böyle bir şey emretmemektedir, hem bu Allah'ın koruma altına aldığı insan haklarına aykırıdır, hem de bir insanın kendi özgür iradesiyle Allah'ın ayetlerine uyma şansını bile ortadan kaldıracağı için istenenin tam tersi bir amaca hizmet etmiş olur. Böyle bir durumda Kuran'a uymak isteyen insanlar bile Kuran'a değil, devlete uymak zorunda kalırlar. Ayrıca günah işlemenin yasadışı olduğu bir toplumda kimin eline fırsat verilse günah işleyebileceğini anlamak da zorlaşır. Böyle bir toplum kimsenin bir diğerinden emin olamadığı, günah işleyenlerin bunu gizli saklı yapmak zorunda olduğu ve bu nedenle pek çok insanın ikiyüzlü olduğu bir toplum olur.

Kuran'ın emir ve yasakları içerisinde uymayanlar aleyhine hukuki bir yaptırım öngörmediği daha pek çok örnek vardır. Bunları tamamen kapsamak mümkün değildir. Kuran'daki ahlaki önermeler, hukuki önermelere kıyasla çok daha fazladır. Bu da zaten hayatın gerçeklerine çok daha uygundur. Nitekim tarih boyunca bir hukuk sistemine sahip olmayan pek çok toplum var olmuştur ve halen de vardır. Fakat ahlaki kuralların bulunmadığı bir toplum düşünmek olanaksızdır. Ahlak, insanın bulunduğu her yerde var olan doğal bir müessesedir ve bir toplumun siyasi, hukuki, iktisadi yapısındaki en belirleyici unsurdur. Kuran'ın sağlıklı bir toplum inşa etme gayesiyle hukuktan ziyade ahlaka, otorite mercilerinden ziyade sivil topluma, yani zorlama yerine ikna yöntemine yönelmesi bu açıdan son derece doğal ve isabetlidir.

C. SONUÇ

Kadim ilahiyat terminolojisinin hukuki kavramlarla bezenmiş dili, dindarlar nezdinde yüzyıllar boyunca hukukun alanıyla ahlakın alanının birbirine karıştırılmasına neden olmuştur. Bu probleme bir de din ile siyaseti bütünleştiren radikal ideolojik eğilimler eklendiğinde din merkezli totaliter/despotik örgüt ve devletlerin ortaya çıkması için en elverişli ortam yaratılmıştır. Bugün özgürlüğün ve adaletin karşısındaki en büyük engellerden biri olan dine dayalı otoriter siyasal ideolojilerin temelinde dinin hukuki ve ahlaki önermelerini birbirinden ayıramama problemi yer almaktadır.

İnançlı insanların dini metinlere tümdengelimci bir yaklaşımla yönelerek sıfırdan bir hukuk ve toplum inşa etmeye kalkışması, entelektüel camiaya hâkim olan totaliter fikirlerin dindar sosyal bilimciler üzerindeki yansımından başka bir şey değildir. Bu sadece İslam dininin mensuplarına özgü bir problem de değildir. Dini metinlerin “yapmayın” dediği her eylemi “yaptırtmayın” şeklinde yorumlamak; faşizm, sosyalizm, komünizm, vb. totaliter ideolojilerin altında yatan kurucu rasyonalist zihniyetin inanç alanında tecelli eden bir görüntüsüdür. Başka bir deyişle problem bir teoloji problemi değil, zihniyet problemidir. Söz konusu din İslam olduğunda ise bu zihniyet, genellikle helal ve haram gibi fıkıh kavramları üzerinden kendini ele vermektedir.

Yüce Allah aşağıdaki ayette işte tam olarak bu kurucu zihniyeti eleştirmektedir.

“Yalanınızı Allah’a mal etmek için dillerinizin özenle bezediği yalanlar ile şu helal, bu haram demeyin. Yalanlarını Allah’a mal edenler umduklarına kavuşamazlar.” (16:116)

Bugünkü Müslüman toplumlar bu ayetin net bir tecellisi durumundadır. Dünyaya entegre olmak ve güncel problemlere gerçekçi çözümler üretmek yerine adına “dini ilimler” denen külliyatın esiri olmuş, başarılı toplumları şeytanlaştıran milliyetçi ideolojilere kendini kaptırmış, giderek yerelleşerek ve dünya gündeminin dışında kalarak umduklarına kavuşamamışlardır. Müslüman toplumlar en kısa zamanda dünya ve insanlığın ortak birikimiyle yeniden barışmalı ve kendilerini birer dünya vatandaşı olarak yetiştirmelidirler. Onlar bireysel düzeyde kendilerini değiştirmedikçe Allah onların içinde bulunduğu durumu değiştirmeyeceğini söylemektedir.

“Bir toplum kendi içinde olanı değiştirmedikçe Allah o toplumda olup bitenleri değiştirmez.” (13:11)